

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/72/2007

CZY WARTO SIĘ UCZYĆ

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwowaliśmy tendencję do stałego podwyższania aspiracji edukacyjnych polskiego społeczeństwa. W roku akademickim 1990/1991 studiowało 404 tys. osób (w tym 312 tys. na studiach dziennych), a dalsze 2,7 tys. było na studiach doktoranckich, natomiast w roku 2001/2002 liczby te wynosiły odpowiednio: 1,7 mln studentów (w tym 765 tys. na studiach dziennych) i 28,3 tys. doktorantów. W roku akademickim 2005/2006 było już prawie 2 mln studentów i dodatkowo 32,7 tys. doktorantów. Pod koniec okresu PRL – w 1988 roku – wyższym wykształceniem legitymowało się 1,8 mln Polaków (czyli 6,5% populacji osób mających co najmniej 15 lat), a w 2002 roku – już ponad 3,2 mln (odpowiednio 11,3%). Według szacunków GUS w 2005 roku wyższe wykształcenie mogło mieć już 4,7 mln Polaków¹. Pojawiają się jednak wypowiedzi podające w wątpliwość jakość kształcenia, gdyż wzrost liczby studentów nie pociąga za sobą proporcjonalnego wzrostu liczebności kadry akademickiej.

O szczególnym charakterze awansu edukacyjnego polskiego społeczeństwa świadczy fakt, że w latach 1988–2002 odsetek kobiet z wyższym wykształceniem wzrósł wyraźniej (z 5,9% do 11,9%, a więc dwukrotnie) niż mężczyzn (z 7,2% do 10,7%). Obecnie kobiety częściej niż mężczyźni deklarują, że mają ukończone studia, a jeszcze w ostatnich latach PRL było odwrotnie². Nie zawsze jednak posiadanie równorzędnego wykształcenia zapewnia równe szanse w życiu. W opinii przeważającej (i od połowy lat dziewięćdziesiątych stale rosnącej) części społeczeństwa kobiety tak samo wykształcone jak mężczyźni i wykonujące taki sam zawód zarabiają mniej niż oni, mają także mniejsze szanse awansu zawodowego³.

Osób z wykształceniem wyższym i średnim nadal jest znacząco więcej wśród mieszkańców miast (w 2002 roku odpowiednio 13,7% i 38,6% ludności w wieku 15 i więcej lat) niż wśród mieszkańców wsi (4,3% i 22,4%), a dysproporcje między tymi obszarami zmniejszają się stosunkowo powoli – w roku 1988 wykształcenie wyższe miało 9,4%

¹ Rocznik Statystyczny GUS, Warszawa 2002, 2006.

² Rocznik Demograficzny GUS, Warszawa 2003, 2006.

³ Patrz komunikat CBOS „Opinie o pracy zawodowej kobiet”, grudzień 2006.

mieszkańców miast i 1,8% mieszkańców wsi, natomiast średnie odpowiednio 31,8% i 13,1%. Nadal też znacząco mniej młodzieży wiejskiej niż miejskiej w wieku od 20 do 24 lat kontynuuje naukę⁴.

Postanowiliśmy sprawdzić, jak Polacy oceniają wartość wykształcenia po trzech latach od przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej i w sytuacji zmniejszającej się, choć nadal dużej, presji zagrożenia bezrobociem⁵.

Przekonanie o tym, że warto się uczyć, jest obecnie w Polsce prawie powszechne – podziela je 93% ankietowanych, przy czym 70% – w sposób zdecydowany. Należy jednak zauważyć, że jeszcze trzy lata temu odsetek badanych deklarujących się jako zdecydowani zwolennicy kształcenia był o 6 punktów wyższy. Niemniej, tak samo jak w 2004 roku, tylko co dwudziesty dorosły Polak (5%) uważa, że nie warto zdobywać wykształcenia (dla porównania – na początku lat dziewięćdziesiątych sądził tak co piąty).

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie, uczyć się, czy też nie warto?	Wskazania respondentów według terminów badań							
	XI 1993		X 2002		IV 2004		IV 2007	
	w procentach							
Zdecydowanie warto	42	76	66	91	76	93	70	93
Raczej warto	34		25		17		23	
Raczej nie warto	16	20	5	7	4	5	4	5
Zdecydowanie nie warto	4		2		1		1	
Trudno powiedzieć	4	4	2	2	2	2	2	2

Opinie na temat wartości kształcenia są uzależnione między innymi od posiadania dzieci oraz od ich wieku. Respondenci niemający dzieci częściej niż pozostali odpowiadają, że obecnie w Polsce nie warto się kształcić, a opinie o wartości uczenia się wyrażają w sposób znacznie mniej zdecydowany. Wśród osób mających dzieci różnice w odpowiedziach dotyczą przede wszystkim stopnia zdecydowania co do tego, czy warto się uczyć – rodzice dzieci uczących się w szkołach średnich i wyższych mocniej niż pozostali akcentowali wartość wykształcenia (odpowiednio 79% i 85% stwierdziło to w sposób zdecydowany).

⁴ Obszerniej na ten temat w: „Polska wieś 2006. Raport o stanie wsi”, Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Warszawa 2006.

⁵ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (203) zrealizowano w dniach od 30 marca do 2 kwietnia 2007 roku na liczącej 937 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 2

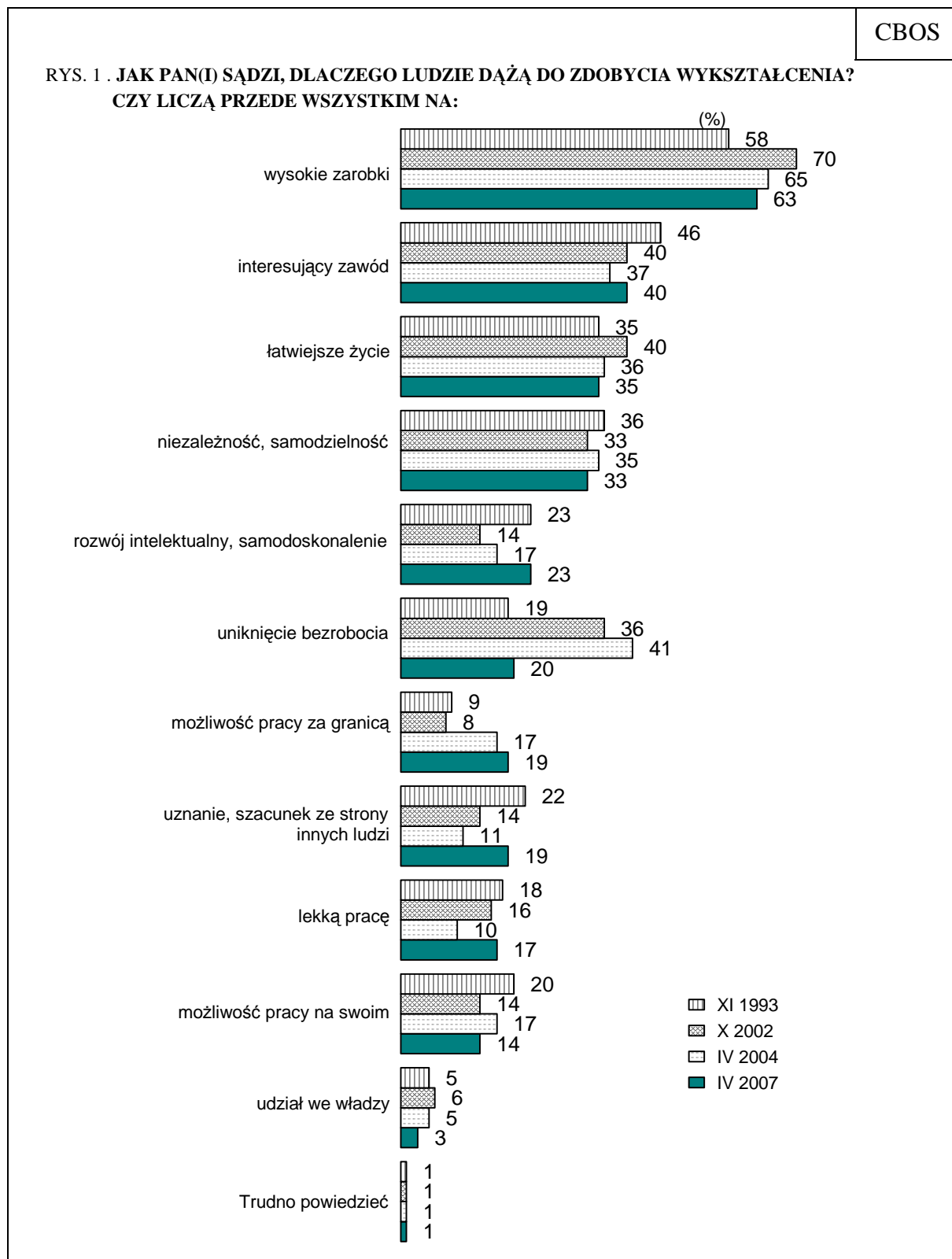
Czy, Pana(i) zdaniem, warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie, uczyć się, czy też nie warto?	Zdecydowanie warto	Raczej warto	Raczej nie warto	Zdecydowanie nie warto
	w procentach			
Ogółem	70	23	4	1
Odpowiedzi respondentów:				
- niemających dzieci	65	24	7	2
- mających dzieci:	72	23	3	1
▪ niechodzące jeszcze do szkoły	72	22	3	2
▪ uczące się w szkole podstawowej	71	23	2	2
▪ uczące się w gimnazjum	73	25	1	1
▪ uczące się w szkole średniej	79	16	4	1
▪ uczące się w szkole wyższej	85	14	1	0
▪ które już zakończyły naukę	69	25	3	1

Pominięto „trudno powiedzieć”

Czynnikiem najmocniej różnicującym opinie dotyczące wartości uczenia się jest posiadane wykształcenie – im wyższy jego poziom, tym bardziej zdecydowane przekonanie, że warto inwestować w naukę. O tym, że zdobyte wykształcenie przynosi korzyści, znacząco częściej niż przeciętnie przekonani są respondenci najlepiej zarabiający, mieszkańcy największych miast, badani pracujący na własny rachunek lub zajmujący stanowiska kierownicze, a także zadowoleni z sytuacji materialnej własnych gospodarstw domowych. Z kolei opinie, że nie warto się uczyć, częstsze są wśród bezrobotnych, robotników niewykwalifikowanych, a także najmłodszych badanych oraz, co ciekawe, wśród uczniów i studentów (patrz tabele aneksowe).

Zapytaliśmy uczestników badania, z jakich powodów – ich zdaniem – ludzie dążą do zdobycia wykształcenia. Najważniejszą przyczyną, według prawie dwóch trzecich ankietowanych (63%), jest możliwość uzyskania wysokich zarobków. Drugie miejsce zajmuje wymieniany przez 40% badanych interesujący zawód. W przekonaniu mniej więcej co trzeciego Polaka ludzie kształcą się, aby prowadzić łatwiejsze życie (35%) i/lub by zyskać niezależność i samodzielność (33%). Zdaniem 23% respondentów, liczy się również rozwój intelektualny i samodoskonalenie. W opinii jednej piątej ankietowanych (20%, spadek o połowę w stosunku do 2004 roku) istotnym powodem skłaniającym do nauki jest możliwość uniknięcia bezrobocia. Prawie równie liczne grupy (po 19%) wskazywały zaś na szanse pracy za granicą i/lub uznanie oraz szacunek ze strony innych ludzi. Znaczenie obu tych czynników w ostatnich latach wzrosło. W poprzednim pomiarze straciła na znaczeniu

lekką pracę, obecnie zaś wymienia ją 17% badanych, podobnie jak w latach dziewięćdziesiątych. W opinii 14% respondentów wykształcenie umożliwia pracę „na swoim”. Nieliczni ankietowani (3%) uważają, że ludzie kształcą się, by mieć możliwość udziału we władzy.

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazywać różne powody

Hierarchia ważności postrzeganych motywacji zdobywania nauki zmienia się wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia badanych. Osoby najlepiej wykształcone za najistotniejszą pobudkę do nauki uważają możliwość wykonywania interesującego zawodu (61% tej grupy), na drugim miejscu stawiają samodoskonalenie i rozwój intelektualny (49%), a dopiero na trzecim – wysokie zarobki (45%), niewiele bardziej istotne niż samodzielność i niezależność (41%). Z kolei respondenci z wykształceniem podstawowym lub zasadniczym zawodowym częściej wskazują na takie czynniki, jak: uniknięcie bezrobocia, niezbyt ciężka praca czy możliwość pracy „na swoim”.

Tabela 3

Jak Pan(i) sądzi, dlaczego ludzie dążą do zdobycia wykształcenia? Czy liczą przede wszystkim na:	Ogółem	Wskazania respondentów z wykształceniem:			
		podstawowym	zasadniczym zawodowym	średnim	wyższym
	w procentach				
- wysokie zarobki	63	65	66	63	45
- interesujący zawód	40	33	39	41	61
- łatwiejsze życie	35	37	34	38	22
- niezależność, samodzielność	33	24	33	38	41
- rozwój intelektualny, samodoskonalenie	23	10	19	30	49
- uniknięcie bezrobocia	20	22	25	16	16
- możliwość pracy za granicą	19	16	19	21	22
- uznanie, szacunek ze strony innych ludzi	19	22	16	18	21
- lekką pracę	17	27	16	13	5
- możliwość pracy na swoim	14	15	17	12	7
- udział we władzy	3	3	4	3	0
Trudno powiedzieć	1	3	1	0	0

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli wskazywać różne powody

Odpowiedzi uzyskane na to pytanie skorelowane są również z oceną sytuacji finansowej własnego gospodarstwa domowego (która jednak powiązana jest między innymi z poziomem wykształcenia), płcią i miejscem zamieszkania badanych, a także ich przynależnością do określonej grupy społeczno-zawodowej. Mężczyźni częściej wskazują na istotność dla decyzji o kształceniu takich powodów, jak interesujący zawód i wysokie zarobki, kobiety zaś częściej uznają za ważny rozwój intelektualny, szacunek ludzki oraz łatwiejsze życie. Ten ostatni czynnik, podobnie jak lekka praca i możliwość uniknięcia bezrobocia, częściej jest wybierany przez mieszkańców wsi, w odpowiedziach których rzadziej jako

powód kształcenia pojawia się pragnienie samodoskonalenia oraz uzyskania samodzielności i niezależności. Mieszkańcy największych miast znacząco częściej niż pozostałe osoby wybierają natomiast rozwój intelektualny. Możliwość wykonywania interesującego zawodu oraz samodoskonalenia to szczególnie ważne bodźce do nauki zdaniem przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji. Niezależność i samodzielność najczęściej wybierają pracujący na własny rachunek oraz – nieco rzadziej – pracownicy umysłowi i fizyczno-umysłowi. Robotnicy wykwalifikowani szczególnie akcentują wysokie zarobki jako możliwy powód kształcenia, niewykwalifikowani – możliwość pracy „na swoim”, rolnicy zaś – lekkość pracy umysłowej i uniknięcie bezrobocia. Interesujące jest, że wiek uczestników badania nie wpływa w wyraźny sposób na uzyskane wyniki. Można jednak zauważyć, że najmłodsi respondenci (w tym uczniowie i studenci) częściej niż pozostali wskazują wśród możliwych motywacji kształcenia osiągane w ten sposób łatwe życie (patrz tabele aneksowe).

Mniej niż co trzeci dorosły Polak (31%) jest obecnie zadowolony z dokonanego wyboru ścieżki kształcenia. Dwa razy więcej osób (64%) chciałoby coś zmienić w tym zakresie, przy czym prawie połowa (49% wszystkich badanych) deklaruje, że gdyby miała możliwość rozpoczęcia nauki jeszcze raz, starałaby się uzyskać wykształcenie wyższe od posiadanego. Co dziesiąty uczestnik naszego badania stwierdza, że wybrałby inne wykształcenie na tym samym poziomie. Nieliczni respondenci twierdzą, że woleliby poświęcić mniej czasu na zdobywanie wykształcenia, niż to uczynili (2%), lub podają inne przyczyny braku satysfakcji z wybranej drogi nauki.

Tabela 4

Gdyby obecnie zaczynał(a) Pan(i) jeszcze raz naukę, czy powtórzył(a)by Pan(i) swoją drogę kształcenia?	Wskazania respondentów według terminów badań						
	XI 1993	X 2002	IV 2004	IV 2007			
	w procentach						
Tak	42	24	24	33	33	31	31
Nie, starał(a)bym się uzyskać wyższe wykształcenie, niż posiadam	47	55	70	44	63	49	64
Nie, wybrał(a)bym inne wykształcenie na tym samym poziomie		11		13		10	
Nie, poświęcił(a)bym mniej czasu na wykształcenie, niż to uczyniła(a)m		2		3		2	
Nie, z innych przyczyn		2		3		3	
Trudno powiedzieć	11	6	6	4	4	5	5

Na początku lat dziewięćdziesiątych znacznie więcej osób niż obecnie uznawało swoje wykształcenie za wystarczające (42%). Przemiany społeczne i rynkowe doprowadziły jednak do przewartościowań sądów w tym zakresie – zaczęła wzrastać wartość wykształcenia na rynku pracy. W 2002 roku, przy wysokiej stopie bezrobocia, co czwarty dorosły Polak (24%) deklarował, że powtórzyłby swoją ścieżkę nauki, a ponad połowa ankietowanych (55%) wyrażała żal, że nie jest lepiej wykształcona. Rok 2004 przyniósł jednak ponownie wzrost zadowolenia z własnych osiągnięć edukacyjnych, choć nie wydaje się, by prędko miało ono sięgnąć poziomu z początku lat dziewięćdziesiątych.

Zadowolenie z osiągniętego wykształcenia jest tym częstsze, im wyższy jego poziom. Swoją ścieżkę kształcenia powtórzyliby 65% badanych z wykształceniem wyższym, 25% – z podstawowym i 22% – z zasadniczym zawodowym. Z kolei deklaracje podniesienia swojego poziomu wykształcenia składa aż 62% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, 53% – podstawowych i tylko 8% – szkół wyższych. Osoby z wyższym wykształceniem, jeśli chciałyby coś zmienić na swojej drodze kształcenia, to raczej profil niż poziom – 18% z tej grupy ankietowanych wybrałoby zapewne obecnie inny kierunek studiów.

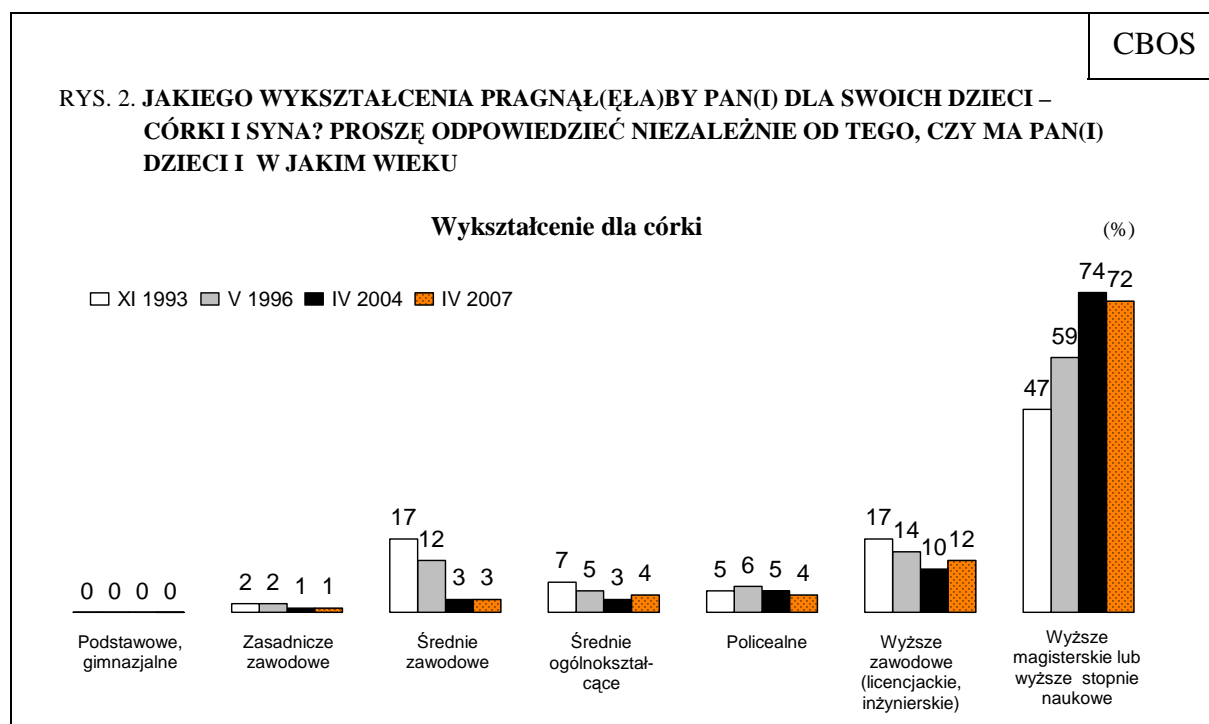
Tabela 5

Gdyby obecnie zaczynał(a) Pan(i) jeszcze raz naukę, czy powtórzył(a)by Pan(i) swoją drogę kształcenia?	Odpowiedzi respondentów z wykształceniem:							
	podstawowym		zasadniczym zawodowym		średnim		wyższym	
	'93	'07	'93	'07	'93	'07	'93	'07
	w procentach							
Tak	35	25	36	22	50	34	58	65
Nie, wybrał(a)bym inne wykształcenie na tym samym poziomie	48	6	53	10	44	10	38	18
Nie, starał(a)bym się uzyskać wyższe wykształcenie, niż posiadam		53		62		49		8
Nie, poświęcił(a)bym mniej czasu na wykształcenie, niż to uczyniła(a)m		2		2		2		2
Nie, z innych przyczyn		4		2		2		4
Trudno powiedzieć	17	10	11	3	6	4	4	3

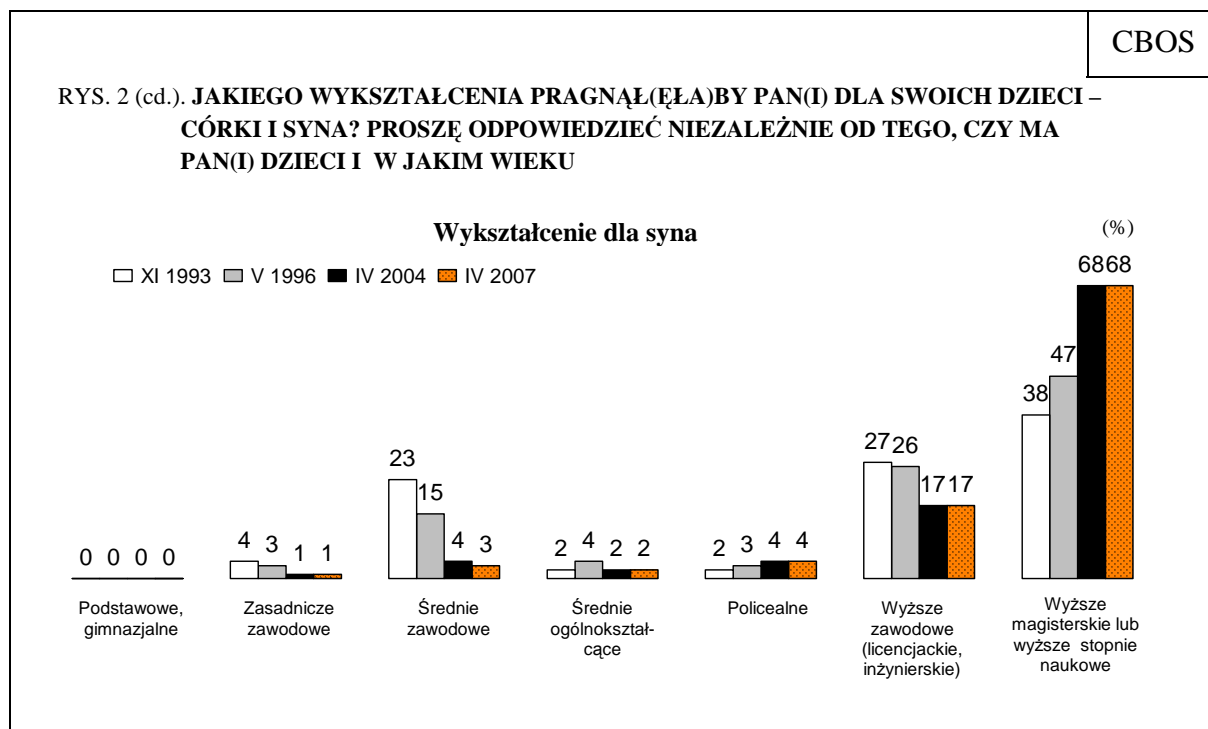
Zestawienie wyników uzyskanych czternaście lat temu i obecnie pokazuje też, że jedynie wśród osób z wyższym wykształceniem wzrósł odsetek zadowolonych z obranej ścieżki nauki, natomiast w pozostałych grupach przekonanie, że posiadane wykształcenie jest wystarczające, znacząco zmalało, co świadczy o rosnącym poczuciu wartości kształcenia.

Tych, którzy pozostaliby przy swoim wykształceniu, częściej niż przeciętnie można spotkać wśród kadry kierowniczej i inteligencji, mieszkańców wielkich miast, badanych zadowolonych ze swojej sytuacji materialnej. Z kolei im mniejsze miejsce zamieszkania, tym częściej wyrażana chęć uzyskania – gdyby była taka możliwość – wykształcenia wyższego od posiadanego. Takie deklaracje szczególnie często notujemy też wśród robotników wykwalifikowanych i rolników. Z kolei najwyższy odsetek odpowiedzi wskazujących na to, że zdobywanie wykształcenia było stratą czasu (12%), obserwujemy w grupie robotników niewykwalifikowanych, choć i wśród nich ponad połowie zależałoby na zdobyciu wykształcenia wyższego od obecnego (patrz tabele aneksowe).

Uczestników badania pytaliśmy również o to, jakiego wykształcenia pragnęliby dla swoich dzieci (niezależnie od tego, czy je mają i w jakim są one wieku). Obecnie większość Polaków deklaruje, że chciałaby, aby ich syn lub córka zdobyli wykształcenie wyższe – co najmniej zawodowe, czyli inżynierskie lub licencjackie (12% w odniesieniu do córki i 17% – do syna), choć lepiej magisterskie (odpowiednio 58% i 54%), a po 14% pragnie, by ich dzieci zdobyły co najmniej stopień doktora. Nikt z respondentów nie chce, aby ich dzieci zakończyły naukę na szkole podstawowej lub gimnazjum, ci zaś, którzy nie marzą o studiach dla swojej córki lub syna, to odpowiednio 12% i 10% ankietowanych. Dla porównania – w 1993 roku grupy te wynosiły po 31%, a w 1996 – po 25%. Najbardziej zmalało zainteresowanie kształceniem dzieci w szkołach średnich zawodowych.

Pominięto „trudno powiedzieć”

Pominięto „trudno powiedzieć”

Aspiracje edukacyjne w stosunku do dzieci są tym wyższe, im wyższy poziom wykształcenia osiągnęli sami uczestnicy badania. W porównaniu z poprzednim pomiarem nie zanotowaliśmy bardzo znaczących różnic, poza wzrostem odsetka osób, które – same mając wykształcenie zasadnicze zawodowe – chciałyby, aby ich synowie mieli wyższe.

Tabela 6

Wykształcenie respondentów	Wskazania respondentów pragnących wykształcenia wyższego (zawodowego lub co najmniej magisterskiego) dla:							
	córki				syna			
	XI 1993	V 1996	IV 2004	IV 2007	XI 1993	V 1996	IV 2004	IV 2007
	w procentach							
Podstawowe	53	60	76	76	59	60	77	76
Zasadnicze zawodowe	56	68	77	79	53	67	79	86
Średnie	77	83	92	90	78	83	92	90
Wyższe	92	95	100	94	92	99	99	96

Na zróżnicowanie odpowiedzi respondentów nie wpływa w znaczący sposób to, czy mają dzieci, lecz wiek posiadanego potomstwa, a raczej – aktualny szczebel jego kształcenia. Wyższe od przeciętnych oczekiwania mają rodzice dzieci niechodzących jeszcze do szkoły –

więcej osób w tej grupie marzy o wychowaniu przyszłych doktorów lub profesorów. Podobne aspiracje mają rodzice córek uczęszczających do szkół średnich i synów, którzy już rozpoczęli studia. Ukończenia studiów na poziomie magisterskim – co oczywiste – częściej niż pozostali oczekują rodzice dzieci już studiujących, ale też córek uczęszczających do szkół średnich i synów będących w gimnazjum. Jeśli dziewczynka uczy się już w szkole średniej, to jej rodzice rzadziej niż pozostali zgodziliby się, by miała wykształcenie niższe niż magisterskie, ale reguła ta nie dotyczy chłopców – w ich przypadku, gdy uczęszczają do szkół średnich, wykształcenie wyższe licencjackie lub inżynierskie wydaje się ich rodzicom wystarczające częściej niż pozostałym.

Tabela 7

Pożądane wykształcenie dla: córki (C), syna (S)	Podstawowe, gimnazjalne		Zasadnicze zawodowe		Średnie zawodowe		Średnie ogólnokształcące		Policealne		Wyższe zawodowe		Wyższe magisterskie		Wyższe stopnie naukowe	
	C	S	C	S	C	S	C	S	C	S	C	S	C	S	C	S
	w procentach															
Ogółem	0	0	1	1	3	3	4	2	4	4	12	17	58	54	14	14
Odpowiedzi respondentów:																
- niemających dzieci (N=265)	0	0	0	0	3	4	5	2	4	3	10	18	58	51	14	15
- mających dzieci (N=672)	0	0	1	2	3	3	3	2	4	4	13	17	58	55	14	14
▪ niechodzące jeszcze do szkoły	0	0	0	0	1	3	1	0	9	8	14	19	51	50	22	17
▪ uczące się w szkole podstawowej	0	0	1	1	1	1	5	2	9	6	17	24	52	53	15	14
▪ uczące się w gimnazjum	0	0	0	1	1	2	3	0	6	8	22	21	57	62	9	7
▪ uczące się w szkole średniej	0	0	0	2	2	1	1	0	4	4	4	26	66	49	21	16
▪ uczące się w szkole wyższej	0	0	0	0	1	1	0	0	2	2	6	7	74	69	16	20
▪ które już zakończyły naukę	0	0	1	2	3	2	4	3	2	2	12	17	59	54	12	13

Pominięto „trudno powiedzieć”

Aspiracje edukacyjne w stosunku do dzieci są też obecnie wyraźnie niższe na wsiach i w najmniejszych miastach (poniżej 20 tysięcy mieszkańców) niż w miastach większych, choć w poprzednich pomiarach nie stanowiło to reguły. Jak dotąd mieszkańcy wsi zawsze mieli nieco mniej ambitne plany niż pozostali w stosunku do edukacji swojego potomstwa (choć ich aspiracje stale rosły), natomiast ludność małomiasteczkowa dorównywała w tym względzie osobom mieszkającym w większych miastach, a nawet czasami je przewyższała.

Tabela 8

Miejsce zamieszkania respondentów	Wskazania respondentów pragnących wykształcenia wyższego (zawodowego lub co najmniej magisterskiego) dla:							
	córki				syna			
	XI 1993	V 1996	IV 2004	IV 2007	XI 1993	V 1996	IV 2004	IV 2007
	w procentach							
Wieś	55	63	78	77	56	63	79	80
Miasto do 20 tys.	80	73	89	81	80	72	85	83
21–100 tys.	61	79	88	89	63	81	89	91
101–500 tys.	74	76	89	88	74	76	88	89
501 tys. i więcej mieszkańców	72	82	88	93	75	82	90	91

★

★

★

Ostatnie trzy lata przyniosły zahamowanie obserwowanej wcześniej tendencji do stałego wzrostu aspiracji edukacyjnych polskiego społeczeństwa. Możliwe, że jest to spowodowane zbliżaniem się do ich górnego pułapu, ale prawdopodobnie wpływ na to zjawisko ma również zauważalna poprawa sytuacji na rynku pracy, a więc nieco mniejsza presja na zwiększanie swojej atrakcyjności dla pracodawców. Wysokie aspiracje edukacyjne oraz rosnąca liczba uczniów, studentów i absolwentów rodzą jednak pytania o jakość kształcenia, a także o jego dostępność i powiązaną z tym możliwość wyrównywania szans życiowych dzieci i młodzieży z różnych środowisk.

Opracowała

Joanna SZCZEPAŃSKA

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, warto obecnie w Polsce zdobywać wykształcenie, uczyć się, czy też nie warto?

(%)

	Zdecydowa- nie warto	Raczej warto	Raczej nie warto	Zdecydowa- nie nie warto	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	23	4	1	1	937
Płeć						
Mężczyźni	72	21	4	1	3	442
Kobiety	68	25	4	2	0	495
Wiek						
18-24 lat	68	18	9	3	1	134
25-34	69	23	4	2	2	162
35-44	67	28	2	0	2	153
45-54	75	18	5	1	1	179
55-64	74	21	2	2	1	133
65 lat i więcej	68	29	2	0	1	176
Miejsce zamieszkania						
Wieś	62	30	5	0	2	346
Miasto do 20 tys.	74	19	6	1	1	132
20-100 tys.	76	19	2	1	1	191
101-500 tys.	71	22	2	3	2	167
501 tys.i więcej mieszk.	81	13	2	3	0	102
Wykształcenie						
Podstawowe	61	29	6	2	2	279
Zasadnicze zawodowe	69	24	4	0	2	238
Średnie	74	21	3	2	1	324
Wyższe	88	11	1	0	0	95
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	86	13	1	0	0	63
Prac.umysł.niż.szczebła	76	17	7	0	0	69
Pracownicy fiz.- umysł.	77	18	3	2	0	71
Robotnicy wykwalifikowani	71	23	1	2	2	93
Robotnicy niewykwalifik.	56	35	7	3	0	47
Rolnicy	65	29	2	0	3	50
Pracujący na własny rach.	89	9	2	0	0	30
Bierni zawodowo						
Renciści	63	30	2	2	2	75
Emeryci	69	26	2	1	2	228
Uczniowie i studenci	66	21	7	4	3	64
Bezrobotni	63	23	11	2	2	110
Gospodynie domowe i inni	77	23	0	0	0	36
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	79	17	4	0	0	125
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	71	22	4	2	0	60
sekt. pryw. poza rolnict.	72	23	2	2	1	177
prywatnym gosp. rolnym	61	33	2	0	3	50
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	60	28	4	4	3	73
301-500	73	22	3	2	0	136
501-900	71	24	3	1	2	195
901-1200	70	23	3	2	1	106
Powyżej 1200 zł	92	7	1	0	0	71
Ocena własnych war. mater.						
Złe	67	24	6	2	2	251
Średnie	67	27	3	1	2	417
Dobre	78	17	3	1	1	268
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	67	29	2	0	2	69
Raz w tygodniu	71	24	2	2	0	470
1-2 razy w miesiącu	72	20	7	1	0	143
Kilka razy w roku	71	18	5	2	4	177
W ogóle nie uczestniczy	65	26	5	1	4	76
Poglądy polityczne						
Lewica	72	20	4	2	1	138
Centrum	67	24	4	3	2	259
Prawica	80	16	2	1	0	257
Trudno powiedzieć	63	29	6	0	2	282

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, dlaczego ludzie dążą do zdobycia wykształcenia? Czy liczą przede wszystkim na:
 1 - interesujący zawód; 2 - niezależność, samodzielność; 3 - wysokie zarobki; 4 - rozwój intelektualny, samodoskonalenie; 5 - możliwość pracy na swoim; 6 - uniknięcie bezrobocia; 7 - lekką pracę; 8 - udział we władzy

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	40	33	63	23	13	20	17	3
Płeć								
Mężczyźni	44	32	66	19	13	20	17	4
Kobiety	36	33	60	27	14	20	18	2
Wiek								
18-24 lat	35	33	65	22	12	15	13	2
25-34	44	31	71	26	15	20	17	3
35-44	39	34	60	26	14	18	20	4
45-54	48	42	57	26	13	21	14	2
55-64	40	31	63	15	18	25	16	4
65 lat i więcej	31	25	61	23	11	21	22	3
Miejsce zamieszkania								
Wieś	35	27	65	13	14	23	23	4
Miasto do 20 tys.	35	38	59	27	14	27	11	3
20-100 tys.	40	37	60	25	17	17	16	3
101-500 tys.	50	33	65	28	10	16	14	2
501 tys. i więcej mieszk.	46	35	59	43	10	12	15	1
Wykształcenie								
Podstawowe	33	24	65	10	15	22	27	3
Zasadnicze zawodowe	39	33	66	19	17	25	16	4
Średnie	41	38	63	30	12	16	13	3
Wyższe	61	41	45	49	7	16	5	0
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	60	38	50	46	4	16	9	0
Prac.umysł.niż.szczebła	41	42	55	33	10	19	12	3
Pracownicy fiz.- umysł.	39	42	64	29	9	13	17	3
Robotnicy wykwalifikowani	47	24	71	20	18	19	18	4
Robotnicy niewykwalifik.	44	21	64	19	27	22	23	5
Rolnicy	37	37	59	11	12	25	34	3
Pracujący na własny rach.	41	48	49	34	24	11	14	3
Bierni zawodowo								
Renciści	37	34	59	15	19	18	20	4
Emeryci	37	24	67	19	12	25	21	2
Uczniowie i studenci	32	38	67	24	12	14	7	1
Bezrobotni	31	34	59	19	13	25	16	4
Gospodynie domowe i inni	46	48	72	33	12	15	8	4
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	50	33	54	32	15	20	14	1
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	54	25	61	31	13	18	17	7
sekt. pryw. poza rolnict.	39	39	65	26	14	13	16	3
prywatnym gosp. rolnym	39	42	59	16	10	24	31	5
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	39	35	61	14	16	30	15	3
301-500	33	30	62	26	12	19	19	2
501-900	40	34	60	21	14	18	21	3
901-1200	48	34	57	32	11	23	13	3
Powyżej 1200 zł	50	30	72	31	11	11	6	5
Ocena własnych war. mater.								
Złe	35	33	62	21	13	28	19	1
Średnie	41	32	63	21	14	17	19	4
Dobre	42	34	63	30	12	18	13	3
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	27	29	61	28	17	19	15	1
Raz w tygodniu	39	31	62	21	16	24	18	4
1-2 razy w miesiącu	41	36	64	26	12	19	16	3
Kilka razy w roku	44	36	65	25	10	16	19	2
W ogóle nie uczestniczy	47	33	65	24	9	12	16	3
Poglądy polityczne								
Lewica	44	44	63	27	7	23	12	5
Centrum	42	32	60	23	15	16	19	4
Prawica	44	31	58	28	15	24	16	1
Trudno powiedzieć	32	30	69	17	15	19	20	3

(continued)

Tabela 2 (cd.). Jak Pan(i) sądzi, dlaczego ludzie dążą do zdobycia wykształcenia?
 Czy licza przede wszystkim na: 9 - uznanie, szacunek ze strony innych
 ludzi; 10 - łatwiejsze życie; 11 - możliwość pracy za granicą

	(%)				
	9	10	11	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	35	19	1	937
Płeć					
Mężczyźni	15	33	20	1	442
Kobiety	22	37	18	1	495
Wiek					
18-24 lat	23	43	24	3	134
25-34	15	33	18	0	162
35-44	15	36	25	0	153
45-54	15	35	16	0	179
55-64	14	38	18	1	133
65 lat i więcej	31	29	13	3	176
Miejsce zamieszkania					
Wieś	19	42	15	2	346
Miasto do 20 tys.	20	32	19	0	132
20-100 tys.	18	32	21	0	191
101-500 tys.	18	29	23	1	167
501 tys. i więcej mieszk.	19	33	20	2	102
Wykształcenie					
Podstawowe	22	37	16	3	279
Zasadnicze zawodowe	16	34	19	1	238
Średnie	18	38	21	0	324
Wyższe	21	22	22	0	95
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	14	34	22	0	63
Prac.umysł.niż.szczebła	27	38	13	0	69
Pracownicy fiz.- umysł.	19	34	24	0	71
Robotnicy wykwalifikowani	16	37	20	0	93
Robotnicy niewykwalifik.	15	32	18	0	47
Rolnicy	11	29	25	2	50
Pracujący na własny rach.	16	38	17	0	30
Bierni zawodowo					
Renciści	22	35	16	2	75
Emeryci	25	34	15	1	228
Uczniowie i studenci	19	45	35	0	64
Bezrobotni	12	36	17	5	110
Gospodynie domowe i inni	12	33	14	0	36
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	18	31	21	0	125
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	18	37	17	0	60
sekt. pryw. poza rolnict.	17	42	19	0	177
prywatnym gosp. rolnym	9	28	25	0	50
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	19	38	25	0	73
301-500	15	42	23	2	136
501-900	21	36	17	1	195
901-1200	22	32	19	0	106
Powyżej 1200 zł	21	38	18	0	71
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	33	21	1	251
Średnie	19	36	17	1	417
Dobre	21	36	20	1	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	28	37	20	2	69
Raz w tygodniu	20	36	19	1	470
1-2 razy w miesiącu	13	29	22	2	143
Kilka razy w roku	15	40	16	1	177
W ogóle nie uczestniczy	20	28	18	2	76
Poglądy polityczne					
Lewica	16	34	23	0	138
Centrum	21	38	19	0	259
Prawica	19	32	22	1	257
Trudno powiedzieć	18	36	14	3	282

Tabela 3. Gdyby obecnie zaczynał(a) Pan(i) jeszcze raz naukę, czy powtórzył(a)by Pan(i) swoją drogę kształcenia? 1 - Tak; 2 - Nie, wybrał(a)bym inne wykształcenie na tym samym poziomie; 3 - Nie, starał(a)bym się uzyskać wyższe wykształcenie, niż posiadam; 4 - Nie, poświęcił(a)bym mniej czasu na wykształcenie, niż to uczynił(a)em; 5 - Nie, z innych przyczyn

(%)

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	10	49	2	3	5	935
Płeć							
Mężczyźni	29	11	49	2	3	6	441
Kobiety	34	8	49	2	3	5	494
Wiek							
18-24 lat	58	12	22	3	2	4	133
25-34	33	10	48	3	3	4	162
35-44	25	11	54	1	5	4	153
45-54	21	11	60	1	2	5	179
55-64	29	6	54	1	3	7	132
65 lat i więcej	28	6	52	2	3	9	176
Miejsce zamieszkania							
Wieś	29	5	53	1	4	7	345
Miasto do 20 tys.	30	11	52	1	1	5	131
20-100 tys.	29	11	51	4	3	2	191
101-500 tys.	33	12	45	1	4	5	167
501 tys.i więcej mieszk.	41	14	38	2	1	3	102
Wykształcenie							
Podstawowe	25	6	53	2	4	10	278
Zasadnicze zawodowe	22	10	62	2	2	3	238
Średnie	34	10	49	2	2	4	323
Wyższe	65	18	8	2	4	3	95
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	68	15	11	0	4	2	63
Prac.umysł.niż.szczebła	37	17	36	5	3	1	69
Pracownicy fiz.- umysł.	23	12	55	3	4	4	71
Robotnicy wykwalifikowani	20	8	66	0	3	4	93
Robotnicy niewykwalifik.	19	5	58	12	2	4	47
Rolnicy	22	2	65	2	2	6	50
Pracujący na własny rach.	29	12	47	0	3	9	30
Bierni zawodowo							
Renciści	22	5	56	0	8	9	75
Emeryci	28	8	55	1	2	6	227
Uczniowie i studenci	72	16	6	3	1	2	63
Bezrobotni	22	10	61	0	0	7	110
Gospodynie domowe i inni	33	6	50	0	3	7	36
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	45	11	36	4	2	1	125
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	24	10	54	4	9	0	60
sekt. pryw. poza rolnict.	27	13	50	1	3	5	176
prywatnym gosp. rolnym	28	2	60	2	2	5	50
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	29	3	60	0	4	3	73
301-500	27	6	62	2	2	2	136
501-900	30	8	49	2	5	6	194
901-1200	29	11	54	3	2	2	106
Powyżej 1200 zł	41	16	33	3	6	1	71
Ocena własnych war. mater.							
Złe	24	7	56	3	4	7	250
Średnie	28	10	53	1	2	6	417
Dobre	43	11	38	1	4	3	268
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	27	6	49	4	2	13	68
Raz w tygodniu	33	8	50	2	3	4	469
1-2 razy w miesiącu	27	9	54	2	3	5	143
Kilka razy w roku	31	14	44	1	4	7	177
W ogóle nie uczestniczy	35	12	47	1	3	2	76
Poglądy polityczne							
Lewica	29	11	51	2	2	5	138
Centrum	32	13	48	1	3	3	259
Prawica	34	10	49	2	3	2	255
Trudno powiedzieć	30	5	50	1	4	10	282